

Position Paper

Commissiedebat Water

24 september

Samenvatting

Water is belangrijk voor de Nederlandse economie. De Koninklijke Vereniging voor Energie, Milieu en Water (VEMW) behartigt de belangen van zakelijke energie- en watergebruikers. VEMW vertegenwoordigt meer dan de helft van het zakelijke gebruik in Nederland. Wij zien de veiligstelling van de toekomstige zoetwatervoorziening als een gezamenlijke opgave voor overheid, waterbeheerders en watergebruikers.

Zakelijke watergebruikers zullen hun watergebruik de komende jaren verder verduurzamen. De rol van de overheid is eveneens cruciaal. Zij moet zorgen voor een klimaatrobuust en economisch verantwoord beheer van het watersysteem. Daarvoor is nodig dat (water)economische belangen worden verankerd in ruimtelijke plannen en besluiten, dat het ondernemersklimaat voor waterafhankelijke bedrijven wordt versterkt en duurzaam watergebruik bij bedrijven wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. VEMW staat voor duurzaam ondernemen met water van de juiste kwaliteit voor een redelijke prijs. Vanuit die achtergrond willen wij u op een aantal onderwerpen wijzen.

Samenvattend bepleiten wij:

- Voldoende ruimte voor warmtelozingen van industriële bedrijven en elektriciteitscentrales;
- Periodiek bezien en, indien nodig, herzien van lozingsvergunningen. Tijdelijke vergunningen daarentegen zijn onacceptabel;
- Reparatie van de Drinkwaterwet zodat klip en klaar is dat bedrijven die drinkwater nodig hebben in hun processen daarover kunnen blijven beschikken;
- Het versneld vergroten van het aanbod van drinkwater.

1. Ruimte voor warmtelozingen in oppervlaktewater

Het kabinet wil lozingen van koelwater en gezuiverd afvalwater (lees: restwarmte) begrenzen door de maximumtemperatuur in het ontvangende water terug te brengen van 28°C naar 25°C. Dit lijkt een klein verschil maar de gevolgen voor de Nederlandse industrie- en energiesector kunnen verstrekkend en zelfs ontwrichtend zijn. De kans is reëel dat bedrijven en elektriciteitscentrales in droge perioden gedeeltelijk of geheel moeten worden stilgelegd omdat er geen ruimte meer is om te lozen aangezien de watertemperatuur al hoger is dan 25°C. Klimaatverandering en warmtelozingen in buurlanden (die leiden tot een aanzienlijke ‘voorbelaasting’) zullen de ruimte om te lozen verder doen afnemen.

Door het verlagen van de temperatuurnorm verdwijnt voor de bedrijven de ruimte die nodig is om een warme zomer door te komen. Voor restwarmtelozingen bestaat een beoordelingssystematiek die moet worden aangepast: 25°C wordt het uitgangspunt. Het ministerie van I&W onderzoekt door middel van “botsproeven” wat dit betekent voor bestaande en nieuwe lozingen van bedrijven en elektriciteitscentrales. Helaas is nog steeds niet duidelijk wat de gevolgen van de verlaging van de temperatuurgrens betekent voor de continuïteit van bedrijven, hun concurrentiepositie en de leveringszekerheid van elektriciteit. Dit is onaanvaardbaar. Wij vinden het essentieel dat elektriciteitscentrales en industriële bedrijven de zekerheid krijgen dat zij in een droge zomer niet in grote problemen komen.

Wij vragen de minister om:

- Een impactanalyse uit te voeren naar de gevolgen van de verlaging van de temperatuurgrens voor de continuïteit van bedrijven, hun concurrentiepositie en de leveringszekerheid van elektriciteit;
- Te bevestigen dat het voor Nederland van groot belang is dat elektriciteitscentrales en industriële bedrijven voldoende ruimte hebben en houden voor het lozen van restwarmte;
- Een beoordelingssystematiek voor warmtelozingen te ontwikkelen die voldoende flexibiliteit en vrijheidsgraden herbergt voor bedrijven zodat zij ruimte behouden om een warme zomer ongeschonden door te komen zonder dat zij kosten-ineffectieve maatregelen moeten nemen;
- Uit te spreken dat Nederland niet uit de pas mag lopen met andere EU-landen. Een gelijk speelveld dient voor warmtelozingen het uitgangspunt te zijn.

2. Geen tijdelijke lozingsvergunningen

Bedrijven werken via het Impulsprogramma mee aan het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zo worden emissies van probleemstoffen naar water verminderd. Bedrijven die stoffen lozen hebben daarvoor een vergunning nodig. Deze verkrijgen ze als ze kunnen aantonen dat de lozing niet leidt tot verslechtering van de waterkwaliteit. In 2024 heeft de Europese Commissie (EC) een inbreukprocedure ingesteld wegens niet-naleving van de KRW door Nederland. Het ministerie van I&W wil nu de regelgeving op het gebied van grond- en oppervlaktewateronttrekkingen en lozingen op oppervlaktewater aanscherpen.

VEMW is voorstander van verplichte periodieke toetsing van vergunningen voor onttrekking of lozing van water. Bedrijven willen namelijk beschikken over een actuele vergunning. Die vergunning is een “license to operate”. Echter, een tijdelijke vergunning ofwel een vergunning met een einddatum is niet acceptabel. Het periodiek opnieuw aanvragen van een vergunning brengt fors hogere administratieve lasten met zich mee en leidt vanwege de onzekerheden die daarbij horen bovendien tot een ernstige aantasting van het vestigingsklimaat. Tevens heeft dit forse consequenties voor de bevoegde gezagen die hiermee zouden worden belast. Nu reeds blijkt dat de toetsing en actualisatie van vergunningen zeer veel tijd in beslag neemt, onder andere vanwege een gebrek aan capaciteit bij waterkwaliteitsbeheerders.

Wij vragen de minister om:

- Te bevestigen dat aanscherping van regelgeving niet zal leiden tot het afgeven van tijdelijke vergunningen door bevoegde gezagen. Dit zou leiden tot een ernstige aantasting van het vestigingsklimaat en fors hogere administratieve lasten;
- Te kiezen voor het verplicht periodiek bezien en zo nodig herzien van vergunningen voor lozing en onttrekking van water en daarvoor voldoende middelen vrij te maken;
- Te kiezen voor een termijn van minimaal 12 jaar. Het frequenter bezien van vergunningen is niet realistisch vanwege de beperkte capaciteit bij bevoegde gezagen.

3. Drinkwaterwet repareren

Circa 25% van het drinkwater dat drinkwaterbedrijven leveren, gaat naar het bedrijfsleven. Veel bedrijven kunnen niet zonder water van drinkwaterkwaliteit. Dat zien we bijvoorbeeld in de levensmiddelenindustrie en de farmaceutische industrie, waar er een nationale of Europese verplichting is om drinkwater te gebruiken. Ook kan sprake zijn van hoogwaardige industriële processen in andere sectoren waarvoor drinkwaterkwaliteit vereist is, zoals bij de vervaardiging van productiemiddelen voor microchips. Bedrijven spannen zich in om uiterlijk in 2035 het gebruik van drinkwater met 20% te reduceren, conform het Nationale Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing.

Er wordt momenteel een discussie gevoerd over de interpretatie van de Drinkwaterwet. Deze is mede ingegeven doordat de beschikbaarheid van drinkwater onder druk staat. Specifiek gaat het om de vraag wie recht heeft op (levering van) drinkwater. Het ministerie van I&W lijkt te kiezen voor een smalle interpretatie van de wet hetgeen betekent dat de leveringsplicht van drinkwaterbedrijven alleen betrekking heeft op huishoudens. Dat betekent dat zakelijke gebruikers van drinkwater buiten de boot vallen. VEMW maakt zich hier grote zorgen over. Veel bedrijven vragen zich af of zij in de toekomst nog wel kunnen beschikken over drinkwater. Die onzekerheid is slecht voor het ondernemersklimaat. Het betekent bovendien dat grote bedrijven zelf op zoek moeten gaan naar water. Die versnippering draagt niet bij aan een efficiëntere en verstandige watervoorziening. Tot slot: als de levering aan bedrijven niet meer tot de onder de leveringsplicht volgt, heeft dat ook tot gevolg dat er geen toezicht meer plaatsvindt op de drinkwatertarieven. Daarmee zijn bedrijven vogelvrij.

Om de problemen te ondervangen dient de Drinkwaterwet te worden verduidelijkt. Hierbij realiseren wij ons dat een uitvoeringspraktijk wenselijk is waarbij gebruik wordt gemaakt van drinkwater als dat nodig is, en laagwaardig gebruik van drinkwater wordt voorkomen.

Wij vragen de minister om:

- Te bevestigen dat drinkwater niet alleen van belang is voor huishoudens maar ook voor bedrijven in bepaalde sectoren zoals de voedingsmiddelenindustrie en de farmacie;
- Te bevestigen dat de wettelijke leveringsplicht van drinkwaterbedrijven (en de zorgplicht van overheden) óók van toepassing is op bedrijven die drinkwater nodig hebben in hun processen;
- De Drinkwaterwet op dit punt te repareren;
- Dit op zeer korte termijn op te pakken zodat de onzekerheid bij drinkwaterafhankelijke bedrijven wordt weggenomen en zij aan de slag kunnen met het maken van plannen om efficiënter om te gaan met drinkwater.

4. Drinkwater: besparing vraag en uitbreiding aanbod

VEMW heeft meegewerkt aan het Nationale Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing. Zakelijke watergebruikers steunen dit plan en zijn bereid om het gebruik van drinkwater uiterlijk in 2035 met 20% terug te brengen. Ondernemers maken nu al mee dat hun aanvraag voor een nieuwe drinkwateraansluiting geweigerd wordt. Als zij reeds over een aansluiting beschikken is het vaak niet mogelijk om meer drinkwater af te nemen. Daardoor kunnen zij hun groeiambities niet waarmaken. De (drink)waterafhankelijke economie loopt in steeds meer delen van het land vast. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) bevestigt dat dit probleem in de toekomst nog groter wordt. Tot 2030 wordt onder andere door bevolkingsgroei een groeiende vraag naar drinkwater verwacht.

Naast het **beperken van de vraag** naar drinkwater is **uitbreiding van het aanbod** cruciaal. Het is essentieel dat er nieuwe drinkwaterbronnen worden ontwikkeld en dat provincies sneller vergunningen afgeven. Provincies moeten zich maximaal inspannen om drinkwaterwinningen uit te breiden. Vergunningen moeten sneller en makkelijker worden afgegeven. Verzoeken voor nieuwe locaties waar grondwater kan worden gewonnen moeten prioriteit krijgen. Waar nodig moeten regels of procedures worden veranderd. De nood is aan de man.

Wij vragen de minister om:

- Gebruik te maken van zijn systeemverantwoordelijkheid voor de drinkwatervoorziening en provincies aan te zetten tot uitbreiding van het drinkwateraanbod middels een snelle en efficiënte afgifte van winvergunningen;
- Versneld uitvoering te geven aan het “Actieprogramma Beschikbaarheid Drinkwaterbronnen 2023-2032” om het aanbod van drinkwater te vergroten;
- Ruimte voor drinkwater op te nemen in de relevante (ruimtelijke) Rijksprogramma’s zoals de Nota Ruimte;
- Zo nodig nationaal te voorzien in extra maatregelen of (nood)regelgeving voor huishoudelijke en zakelijke gebruikers van drinkwater.